

Fysicus met onschatbare verdiensten voor de scheikunde

Prof.dr. Joan Henni van der Waals werd geboren in 1920 in Amsterdam. Hij studeerde experimentele Fysica aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde in 1950 aan de RUGroningen op het gebied van de theorie van oplossingen, waarna hij een postdoc positie bekleedde in King's College te London bij prof. C.A. Coulson. Hij was in dienst van het Koninklijke Shell Laboratorium te Amsterdam (KSLA) van 1946 tot 1967 waar hij eerst werkte als researchmedewerker en vervolgens als afdelingshoofd en tenslotte als directeur General Research. In deze periode heeft hij tezamen met zijn medewerkers de basis gelegd voor het fundamentele onderzoek in KSLA, waarvan tot op de dag van heden KSLA, nu SRTCA, de vruchten heeft geplukt. Van der Waals wist als geen ander de juiste mensen te selecteren en hen te stimuleren tot het doen van excellent relevant onderzoek. Van 1967 tot 1989 was hij hoogleraar Experimentele Fysica aan de Universiteit van Leiden, waar hij de grondlegger was van een interdisciplinair onderzoekscentrum voor de bestudering van moleculen in hun aangeslagen toestanden. In 1974 was hij 'visiting professor Japanese Society for the Advancement of Science' en in 1977 visiting professor in UCLA. In 1974 ontving hij de Snellius medaille. Hij is (co)auteur van ongeveer 300 publicaties, was promotor bij ongeveer 25 en direct en indirect betrokken bij een groot aantal andere dissertaties.

Van der Waals heeft een zeer brede interesse. Zo deed hij onderzoek aan clathraatoplossingen en bewees experimenteel met de door hem geformuleerde theorie de stabiliteitsregels van gashydraten. Met dr. M.S. de Groot en later met prof.dr. J. Schmidt, thans hoogleraar te Leiden, heeft hij veel magnetische resonantie studies uitgevoerd, waarbij niet onvermeld mag blijven een gedetailleerd onderzoek aan de triplet toestand van benzeen. Hij heeft verder onderzoek verricht aan de aangeslagen toestan-

den van porfinen tezamen met T.J. Schaafsma en G.W. Canters, beiden thans hoogleraar respectievelijk aan de Universiteiten van Wageningen en Leiden, en aan de elektronische structuur van de lagere aangeslagen toestanden van tetraedrische metaaloxo-anionen.

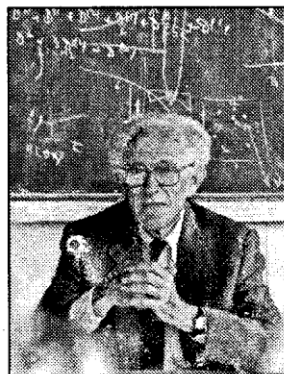
Van der Waals heeft wereldwijd nauwe contacten met vele onderzoekers, maar specifiek had en heeft hij sterke banden met het Angelsaksische onderzoek. Zo stond hij aan de wieg van het tijdschrift *Molecular Physics*, was Bourke Lecturer van de Faraday Society in 1962 en lid van de Council van deze Society van 1966-1971. In februari 1985 was hij de Frew fellow van de Australian Academy of Science.

Zeer belangrijk is dat Van der Waals zich krachtig heeft ingespannen niet alleen voor de bevordering van de natuurwetenschappen, maar zich ook heeft ingezet voor de wetenschap in het algemeen. Hij werd gekozen tot lid van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen in 1971, was lid van het Algemeen Bestuur van de KNAW van 1981 tot 1987 en voorzitter van de afdeling Natuurkunde van de KNAW van 1984 tot 1987. In deze periode was hij de initiator van het zeer prestigieuze programma Academie Onderzoekers dat in 1986 is gestart.

Sinds de introductie van het stelsel van onderzoekscholen was hij voorzitter van Erkeningscommissie Onderzoekscholen (ECOS) en vanaf oktober 1994 is van der Waals voorzitter van de 'Werkgroep Kwaliteit' van de RU Leiden, ingesteld door het College van Bestuur van deze universiteit. Gemeld moet worden dat hij tijdens zijn lidmaatschap van het Algemeen Bestuur van SON de stoot heeft gegeven tot de Apparatuur Inhaal Operatie Scheikunde, ook wel de 'SASCA-operatie' genoemd. De stichting SON en de STW hebben deze operatie tot een succesvol einde gebracht, maar Van der Waals stond aan de wieg hiervan. Dit initiatief heeft bij vele universiteiten geleid tot het oprichten van apparatuur-

fondsen, waarvan ook andere disciplines ruim geprofiteerd hebben.

In 1997 was hij adviseur van het NWO-bestuur inzake de toekomstige structuur van NWO. De uitwerking van zijn voorstellen, die wellicht niet geheel is zoals hij zich dat had voorgesteld, moet nog zijn beslag krijgen, maar geconstateerd mag worden dat hij zijn stempel heeft gezet op de het toekomstig landschap van de Nederlandse tweede-geldstroomorganisatie. Het voorgaande is slechts een greep uit de vele bestuurswerkzaamheden, waarin hij geparticipeerd heeft. Het gaat echter te ver om deze allen op te noemen gezien het karakter van deze vergadering.

Prof. Joan van der Waals (1920), grote inzet voor het verbeteren van de kwaliteit van het chemisch onderzoek.

Van origine Fysicus heeft hij zich als geen ander ingezet voor de scheikunde. Zijn persoonlijkheid, zijn durf en zijn helder inzicht in wetenschappelijke en bestuurlijke onderwerpen zijn van groot belang geweest voor de kwaliteitsverbetering van het Nederlandse chemische onderzoek, voor het scheppen van meer eenheid in de chemische gederen en voor het kweken van meer begrip voor de belangrijke positie die de chemie heeft voor onze maatschappij. Minstens zo belangrijk is dat hij een voortreffelijk en stimulerend begeleider is van studenten en promovendi. Hij daagt mensen uit om hun creativiteit optimaal in te zetten voor het bedrijven van wetenschap.

Uit erkentelijkheid voor zijn onschatbare verdiensten voor de scheikunde verlenen wij hem met bijzonder veel genoegen het erelidmaatschap van de KNCV. ●